

EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNNAN TYÖ- JA ELINKEINOJAOSTOLLE

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Teema: Kuluttajajärjestön avustus oli vuoden 2023 budjetissa 1 472 000 euroa. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä avustuksen taso on 622 000 euroa. Mitä vaikutuksia avustuksen leikkauksella on?

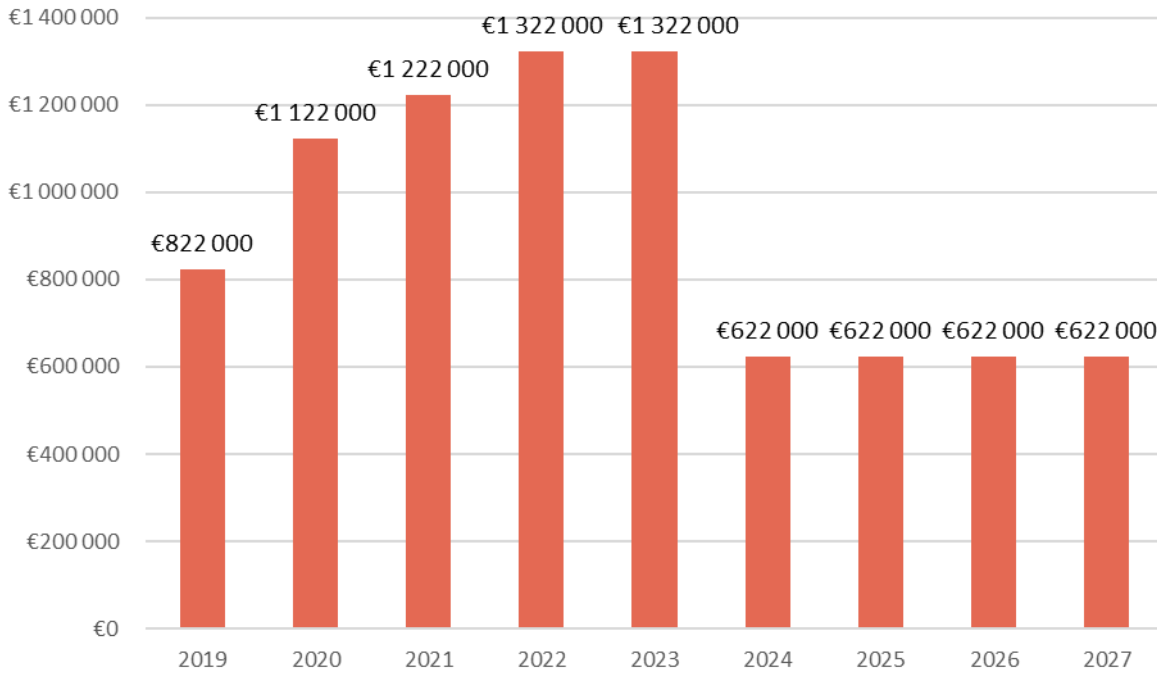
Kuluttajaliitto ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää kohteliaimmin mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto otsikkoasiassa ja tulla siten kuulluksi hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2024, ennen kaikkea keskittyen Kuluttajaliiton toiminta-avustuksen aiottuun leikkaukseen sekä sen vaikutuksiin.

Kuluttajaliitto ry on Suomen ainoa yleinen ja kaikille avoin kuluttajien, potilaiden ja sote-asiakkaiden etuja ja oikeuksia edistävä edunvalvontaa, neuvontaa sekä koulutusta tarjoava, voittoa tavoittelematon kansalaisjärjestö. Kuluttajaliiton jäsenenä on alueellisia kuluttajayhdistyksiä ja valtakunnallisia järjestöjä. Kuluttajaliitto ry on toiminut Suomessa kuluttajien etujen suojaamiseksi jo 1990-luvulta alkaen. Liitto toimii itsenäisenä, poliittisesti sitoutumattomana ja riippumattomana kuluttajien etujen ja oikeuksien ajajana. Liiton sääntömääräinen tarkoitus on koota kuluttaja-asemastaan kiinnostuneet ihmiset toimimaan etujensa puolesta sekä edistää kuluttajatietoisuutta ja tiedostavaa kuluttajuutta. Valvomme vapaan kansalaistoiminnan keinoin kuluttajien etuja yhteiskunnassa ja markkinoilla. Edistämme oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden periaatteita kulutuksessa kuluttajapolitiikan keinoin.

Valtaosa liiton rahoituksesta tulee työ- ja elinkeinoministeriöltä valtionavustuksena (v. 2023 83 %), jonka lisäksi rahoitusta saadaan muilta ministeriöiltä, STEA:lta sekä eri säätiöiltä. Jäsenmaksutulojen osuus tulo-rahoituksesta on pientä (v. 2022 3 %). Mikään rahoittajatahoista ei merkittävästi ohjaa toimintaamme vaan olemme riippumaton ja itsenäinen kansalaisjärjestö, jonka strategiasta ja vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta päättää sääntöjen mukaisesti valittu valtuusto.

Valtionavustuksen tasoa nostettiin vaiheittain edellisen hallituskauden alusta alkaen kuluvaan vuoteen saakka, jolloin kehyksen mukainen rahoitus oli 500 000 euroa vuodessa suurempi kuin ennen edellistä hallitusta (kts. kuva). Nykyhallituksen esityksen mukainen leikkaus kehyksen mukaisesta tasosta on 700 000 euroa, eli jopa 200 000 euroa suurempi kuin edellisen hallituksen tekemä lisäys.

Kuluttajaliiton kehystenmukainen valtionavustus valtion budjetissa

Kehystenmukaisen avustuksen lisäksi eduskunta myönsi vuodelle 2023 lisärahoitusta 150 000 euroa. **Valtionavustuksen vaiheittainen myönteinen kehitys on mahdollistanut liiton toiminnan monipuolisen kehittämisen ja kuluttajien etujen edistämisen niin kansallisella, alueellisella kuin kansainväliselläkin tasolla.**

Koulutustoiminta

Liiton tarjoamien kaikille avointen lähikoulutusten ja webinaarien määrä on kasvanut merkittävästi ja pystymme tavoittamaan kansalaisia kaikkialta Suomesta. Vuonna 2019 järjestettiin 51 koulutustilaisuutta ja vuonna 2022 jo 122 koulutustilaisuutta. Kuluvana vuonna järjestettyjen koulutusten määrä tulee ylittämään 200 kappaletta. Koulutuksiin on osallistunut useita tuhansia kansalaisia, joista valtaosa on kokenut saaneensa koulutuksesta uutta, hyödyllistä tietoa. Palautteiden keskiarvo oli v. 2022 4,5 (asteikolla 1-5). Koulutustallenteita ja -videoita katsottiin v. 2022 lähes 60 000 kertaa. Kuluttajaliitto on tietojemme mukaan ainoa valtakunnallisesti toimiva koulutusorganisaatio, joka tarjoaa maksuttomia, kaikille avoimia koulutuksia mm. digihuijauksien ehkäisemisestä ja neuvoja huijauksen kohteeksi joutuneille. Myös liiton asumisaiheiset koulutukset, sähkösopimusten kilpailutukseen liittyvät koulutukset sekä talousosaamiseen liittyvät koulutukset ovat erittäin suosittuja. Liiton periaatteena on ollut nimenomaisesti tarjota koulutuksia monikanavaisesti turvaten myös digittömille mahdollisuuden osallistua lähikoulutusten muodossa. Koulutustoiminnan jatkaminen nykyisessä laajuudessa ei ole mahdollista, mikäli liiton rahoitusta leikataan esitetyllä tavalla. **Toiminnan väheneminen kohdistuu nimenomaan lähikoulutuksiin niiden raskaamman kulurakenteen vuoksi,**

mikä heikentää erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kuluttajien mahdollisuuksia osallistua koulutuksiin ja saada lisää tietoa arjessa toimimisen tueksi.

Neuvontatoiminta

Liitto tarjoaa monipuolisesti neuvontaa puhelimitse, chatissa sekä sähköpostilla. Osa neuvonnoista toteutetaan STEA-rahoitteisen hanketoiminnan piirissä. Kaiken kaikkiaan liiton neuvontapalveluihin otettiin v. 2022 yhteyttä 4615 kertaa, palautteen ollessa keskiarvoltaan 4.5 (asteikolla 1-5). Neuvontaa on laajennettu ja vuodesta 2022 alkaen olemme pystyneet tarjoamaan neuvontaa suomen lisäksi myös ruotsiksi sekä englanniksi. Neuvonta-ajat on ajoitettu siten, että kuluttajilla on mahdollisuus tavoittaa neuvontajuristi myös toimistoaikojen ulkopuolella. Neuvontapalvelut täydentävät viranomaisten antamaa neuvontaa ja kuluttajaneuvonnasta mm. ohjataan ottamaan yhteyttä liiton neuvontaan sellaisissa asioissa, jotka eivät kuulu kuluttajaneuvojien toimivaltaan. Liitto on panostanut voimakkaasti neuvonnan sisältöön ja laatuun, ja neuvojat ovat koulutukseltaan kuluttajaoikeudellisiin asioihin erikoistuneita juristeja. **Rahoitusleikkaukset johtavat toteutuessaan väistämättä henkilöstöresurssien vähentämiseen, jolla on suoria vaikutuksia liiton mahdollisuuksiin tarjota neuvontapalveluita nykyisessä laajuudessaan.** Esimerkiksi ruotsinkielisen neuvonnan jatko on erittäin epätodennäköistä. Etenkin jäsenistölle tarjottavien neuvontapalveluiden määrää jouduttaneen supistamaan.

Vaikuttamistyö

Kuluttajaliitto edustaa kuluttajia monissa valtion neuvottelukunnissa sekä pysyvissä työryhmissä kuten kuluttaja-asiainneuvottelukunnassa, kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukunnassa, yritys- ja yhteiskuntavastuun neuvottelukunnassa, elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan työryhmässä ja niin edelleen. Tämän lisäksi liitto on mukana lainvalmistelutyössä silloin, kun valmistellaan kuluttajien asemaan ja oikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä. Kuluttajaliitto on myös hyvin kuultu asiantuntija eduskunnan valiokunnissa. Kuluttajaliiton juristit edustavat kuluttajanäkökulmaa vakuutuslautakunnassa, kuluttajariitalautakunnassa sekä esimerkiksi yhtenä Suomen jäsenenä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteassa. V. 2019 liitto antoi 19 lausuntoa kun taas vuonna 2022 lausuntoja kertyi jopa 87 kappaletta. Vastaavana aikana kuulemisten määrä kasvoi viidestä kahteenkymmeneenviiteen. Osana vaikuttamistyötä ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumista liitto on teettänyt viime vuosina useita kattavia, tuloksiltaan yleistettäviä kuluttajaselvityksiä muun muassa sähkötukiin ja kuluttajien taloudelliseen asemaan, ruokaan ja muihin ajankohtaisiin aiheisiin liittyen. Selvityksistä on saatu paljon hyödyllistä tietoa myös päätöksentekijöiden käyttöön ja selvityksiin on viitattu muun muassa useissa lainsäädäntöhankeissa. Laajojen kuluttajaselvitysten tekeminen on verrattain kallista ja selvitys- sekä tutkimustoimintaan on hyödynnetty viime hallituskaudella kasvanutta toiminta-avustusta. Vaikuttamistyön kustannukset syntyvät pääsääntöisesti henkilöstökuluista. **Henkilöstön väheneminen johtaa siihen, että liitto joutuu priorisoimaan osallistumistaan ja jättäytymään pois useista tärkeistä toimielimistä.** Jo tällä hetkellä olemme joutuneet varautumaan tuleviin leikkauksiin ja jäämään pois mm. useista ministeriöiden alatyöryhmistä sekä Suomen Pankin työryhmästä.

Järjestötoiminta

Kuluttajaliiton varsinaiseksi jäseneksi voi liittyä toinen yhdistys. Kuluttajaliiton jäsenenä on 21 alueellista kuluttajayhdistystä ja 21 huomattavaa järjestöjäsentä (mm. Marttaliitto, Akava, EKL). Liiton toiminnan piirissä onkin siten kymmeniä tai jopa satoja tuhansia suomalaisia. Henkilöjäsenet liittyvät alueellisiin

yhdistyksiin ja sitä kautta saavat liiton jäsenpalvelut käyttöönsä. Alueellisiin kuluttajayhdistyksiin kuuluvien henkilöjäsenten määrä on kasvanut yli 60 prosenttia (1/2020–11/2023). Jäsenmäärän kehityksellä on suora yhteys liiton kasvaneeseen näkyvyyteen ja vaikuttavuuteen. Merkittävin syy liittyä liiton jäseneksi on korkeatasoiset ja hyvin saavutettavat jäsenpalvelut, erityisesti neuvontapalvelut. Liitto tarjoaa alueellisille yhdistyksille tukea ja apua paikallisen toiminnan kehittämisessä ja paikallisessa vaikuttamistyössä. Lisäksi liitto tarjoaa yhdistyksille tukipalveluita kuten jäsenrekisteritoiminnon sekä viestinnän palveluita. Alueellisten yhdistysten edustajat muodostavat liiton ylimmän päättävän elimen eli valtuuston. Valtuusto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Valtuuston kokoukset ovat tärkeitä tapahtumia yhteisen näkemyksen ja kannanottojen muodostamisen merkeissä. Valtionavustuksen väheneminen tarkoittaa myös tehostustoimia järjestötoiminnan osalta ja esimerkiksi valtuuston kokousten siirtämistä kokonaan tai osittain etänä pidettäväksi kokouspaikasta ja -järjestelyistä aiheutuvien kustannusten vähentämiseksi. Jäsenistön ja alueellisten yhdistysten avulla toteutimme kuluvana vuonna ensimmäisenä Euroopassa markkinavalvonta-asetuksen 9 artiklan mukaisen yhteistyöhankkeen turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin kanssa. Projektissa jäsenistöstämme koostuvat vapaaehtoiset tekivät Tukesin ohjeistamana jälkikäteistä markkinatarkkailua ympäri Suomea selvittäen, löytyykö markkinoilta vielä jo poisvedettäväksi määrättyjä, viranomaisen vaaralliseksi katsomia kuluttajatuotteita. **Alueellisen verkoston ansiosta tarkkailua pystyttiin tekemään paljon laajemmin kuin mihin viranomaisilla olisi itsellään ollut resursseja. Tällaisten hankkeiden toteuttaminen on sekin vaakalaudalla, mikäli joudumme vähentämään tukitoimintoja toteuttavaa henkilöstöä.**

Viestintä

Kuluttajaliiton näkyvyys on kasvanut merkittävästi viime vuosien aikana. Liitolla on ollut mahdollisuus panostaa viestintään lisäämällä siihen henkilöstöresurssia, mikä on taannut monikanavaisen ja kattavan viestinnän toteuttamisen. Viime vuosien aikana liiton ulostulojen huomioarvo ja näkyvyys kotimaan mediakentässä on noussut tasaisesti (Retriever, Kuluttajaliiton julkisuusanalyysi 2016-2022). Liitto on pystynyt tuomaan vaikuttamistyönsä teemoja julkisuuteen proaktiivisesti esimerkiksi mediatiedotteiden ja selvitysten kautta, sekä tarjoamaan medialle luotettavan ja laadukkaan kontaktipisteen kuluttajien edunvalvonnan tulkkina. Kuluttajaliitto on ollut aktiivinen osallistuja yhteiskunnallisessa keskustelussa, kun kuluttajiin on kohdistunut ennalta-arvaamattomia ja yllättäviä uhkia ja kuluttajien oikeuksien ja etujen rikkomisia, kuten Vastaamo- tapauksen yhteydessä tai koronakriisin alkaessa matkustamiseen liittyen. Energiakriisin aikaan liitto oli yksi äänekkäimmistä ja näkyvimmistä kotitalouksien oikeuksien puolestapuhujista (Retriever, Kuluttajaliiton julkisuusanalyysi 2022). Kuluttajaliittoon luotetaan: T- Media Oy:n Luottamus & Maine -tutkimuksen (2023) mukaan Kuluttajaliiton kokonaismaine suuren yleisön keskuudessa on hyvä. Kuluttajaliitto nähdään osaavana edunvalvojana sekä toimissaan avoimena, läpinäkyvänä ja oikein toimivana organisaationa. Parhaimmat mainearvosanat Kuluttajaliitto sai vastuullisuudesta, hallinnosta ja edunvalvonnasta. Kansalaiset ovat myös kiinnostuneita kuulemaan Kuluttajaliiton kantoja. **Kuluttajaliiton viestintä tavoittaa tutkitusti laajan yleisön suurimpien valtakunnallisten medioiden kautta, mutta myös aktiivisesti paikallismedioille kohdennetun sisällön kautta. Mediaosumien ja medianäkyvyydessä on ollut huomionarvoista kehitystä (ks. kuva).**

Kuluttajaliiton mediajulkisuus 2022

2021

809
mediaosumaa

71,3 milj.
medianäkyvyys

2022

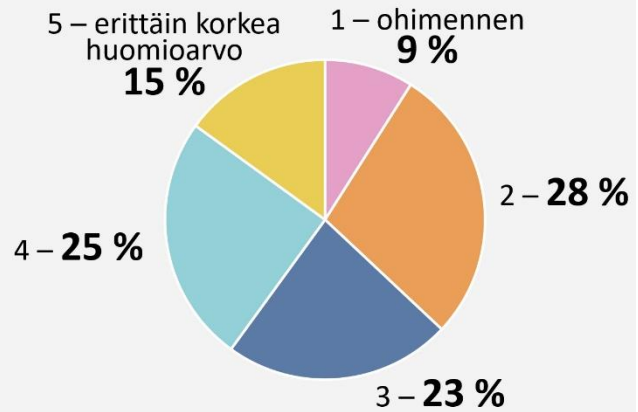
1870
mediaosumaa

166 milj.
medianäkyvyys

Retriever, mediaseuranta

Kuluttajaliitto sai paljon korkean huomioarvon medianäkyvyyttä

Huomioarvo mittaa organisaation näkyvyyttä julkisuudessa asteikolla 1-5. Jos artikkeli on saanut paljon palstatilaa ja organisaatio mainitaan otsikossa tai kuvatekstissä, huomioarvo on korkea. Huomioarvolla 3 mukana on vähintään asiantuntijan sitaatti, arvolla 1 vain lyhyt maininta.

Kuluttaja-lehti

Kuluttaja on 8 kertaa vuodessa ilmestyvä aikakauslehti ja jatkuvasti päivittyvä verkkopalvelu, jolla on lähes 23 000 tilaajaa ja noin 62 000 rekisteröitynyttä käyttäjää. Kuluttaja julkaisee puolueettomia, vertailevia testejä esimerkiksi kodinkoneista, elektroniikasta, autoista ja pesuaineista. Kuluttaja on Suomen suurin testaaja, sillä Kuluttaja.fissä julkaistaan vuosittain yli tuhannen tuotteen testitulokset. Lehti on aidosti puolueeton ja siinä ei julkaista lainkaan mainoksia. Lehden julkaisu siirtyi Kilpailu- ja kuluttajavirastolta Kuluttajaliiton perustamalle Kuluttajamedia ry:lle, ja Kuluttajamedia on julkaissut lehteä vuodesta 2014 lukien. Voittoa tavoittelemattoman yhdistyksen missiona on auttaa kuluttajia tekemään hyviä ostopäätöksiä ja löytämään paras vastine rahoilleen.

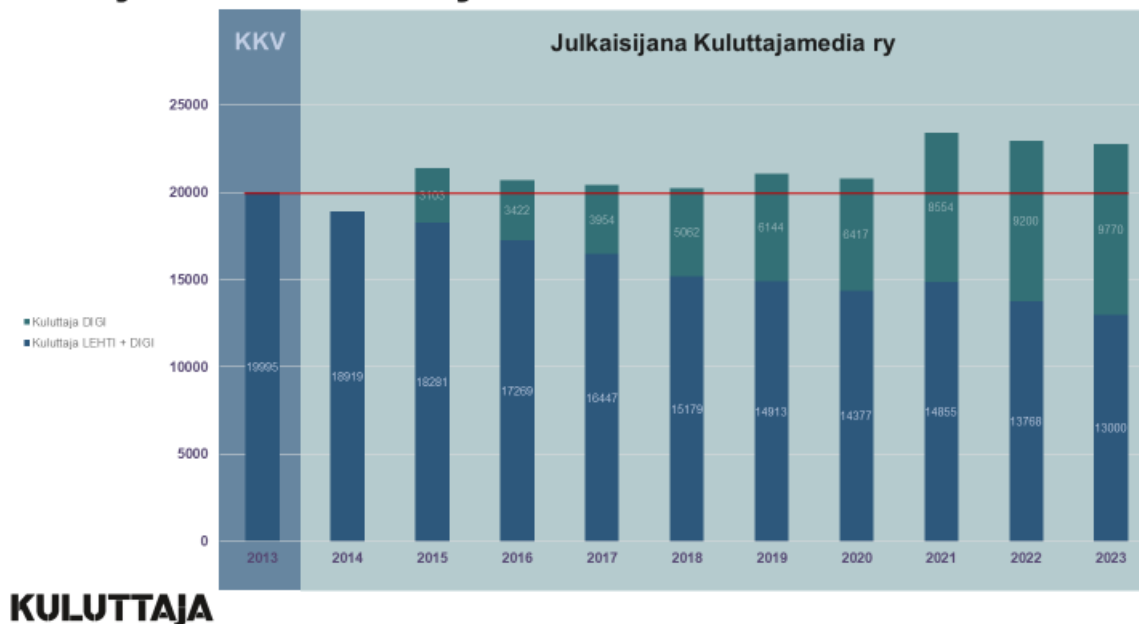
Kuluttajamedian testaustoiminta täydentää osaltaan kustannustehokkaasti viranomaisten tekemää tuoteturvallisuustyötä ja vahvistaa kuluttajien edellytyksiä vertailla tuotteita ja palveluita. Testaustoiminta edistää markkinoiden tehokasta toimintaa kannustaen yrityksiä kehittämään kestävämpiä ja turvallisempia tuotteita, jotka vastaavat kuluttajien tarpeisiin.

Puolueeton, ammattimaisesti toteutettu ja yrityksistä riippumaton tuotetestaus on kallista toteuttaa. Tätä testaustoimintaa on tuettu Kuluttajaliiton valtionavustuksesta 200 000 eurolla vuosittain. Tuen tarkoituksena on ollut varmistaa riippumattoman testaustoiminnan jatkuvuus ja Suomen jäsenyys osana kansainvälistä kuluttajajärjestöjen tutkimuskonsortiota (International Consumer Research and Testing, ICRT). Tutkimuskonsortion jäsenyys on ollut kustannustehokas tapa testata tuotteita. Osana ammattimaisesti toimivaa tutkimuskonsortiota, 200 000 euron valtionavustuksella on pystytty saamaan kuluttajia hyödyttävää tuotetestausta noin 3,45 miljoonan euron arvosta (2022).

Kuluttaja julkaisee kattavien testien ja artikkelien lisäksi Mustaa listaa. Mustalla listalla mainitut yritykset eivät ole noudattaneet Oikeusministeriön alaisen kuluttajariitalautakunnan suositusta siitä, miten niiden pitää hyvittää virheensä kuluttajalle. Listan ylläpitäminen ja siitä koituva huomio yritykselle, joka ei ole noudattanut puolueettoman riidanratkaisuelimen ratkaisusuositusta on tällä hetkellä ainut sanktio suosituksen noudattamatta jättämisestä.

Mikäli eduskunta leikkaa hallituksen esityksen mukaisesti Kuluttajaliiton rahoitusta, ei Kuluttajaliitolla ole enää mahdollisuutta tukea lehden tuotetestausta. Tämä vaarantaa lehden ja sen puolueettoman testaustoiminnan jatkuvuuden. **Mikäli testaustoimintaa ei pystyittäisi järjestämään jatkossa kansalaisjärjestön toimesta, tulee se lisäämään painetta kasvattaa julkisen sektorin resursseja vastaavaan toimintaan.** Julkisen talouden näkökulmasta tämä voi tarkoittaa jopa kustannusten kasvua nykytilanteeseen verrattuna.

Tilaajamäärän kehitys 2013-2023

Lopuksi

Esitetty valtionavustuksen leikkaus vaikuttaisi siis läpileikkaavasti kaikkeen liiton toimintaan. Erityisen hankalaksi esityksen tekee sen äkillisyys: mahdollisuudet varautua ja sopeuttaa toimintaa hallitusti ovat huomattavan vähäiset. Vaihtoehtoisten rahoituskanavien etsiminen on aikaa vievää ja niiden toteutuminen tässä vaiheessa vielä epävarmaa. Jatkuvaluonteinen ja vakaa rahoitus on toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen ja kasvavan vaikuttavuuden edellytys, kuten edellä esitetystä toiminnan kuvauksesta voidaan havaita. Erityisesti epävakaina aikoina, kun kuluttajien taloudellinen tilanne on heikentynyt ja toisaalta erilaisista kriiseistä aiheutuu uudenlaisia uhkia kuluttajien oikeuksille ja eduille on tärkeää, että heitä edustaa järjestäytynyt ja vahva edunvalvoja. Myös Euroopan unionista tulee tällä hetkellä huomattavan paljon uutta lainsäädäntöä, jolla pyritään ohjaamaan kuluttajia nykyistä kestävämpään kuluttamiseen ja tähän työhön liittyen on ensiarvoisen tärkeää turvata

kuluttajien äänen kuuluminen tasavahvana muiden sidosryhmien kanssa valmistelutyössä. Myös elinkeinoelämän näkökulmasta on parempi, että käytävissä keskusteluissa ratkaisua haetaan hyvässä yhteistyössä mahdollisimman tasapainoisen lopputuloksen saavuttamiseksi.

Kuluttajaliitto kohteliaimmin pyytää eduskuntaa ensisijaisesti uudelleenharkitsemaan esitettyä valtionavustuksen leikkausta tai vähintään sen jaksottamista. Mikäli Kuluttajaliiton valtionavustukseen lisätään vuodelle 2024 eduskunnan käsittelyssä 300 000 euroa hallituksen esityksen päälle, vältetään pahimmilta vaikutuksilta kuluttajiin ja yhteistyökumppaneihimme. Tällöin Kuluttajaliiton valtion avustus ensi vuodelle olisi yhteensä 922 000 euroa.

Kuluttajaliitto ry

Juha Beurling-Pomoell
pääsihteeri

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö